STANISLAW LEM

313

SOLARIS

COLECȚIA «POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE»

313

STANISLAW LEM

SOLARIS

***

MIHAI GEORGESCU

PHOENIX

Coperta-desen: VICTOR WEGEMANN
Desene interioare: AUREL BUICULESCU
Redactor literar: ADRIAN ROGOZ
Prezentarea grafică: ARCADIE DANELIUC

REZUMATUL CAPITOLELOR PRECEDENTE:

Solaris este o planetă oceanică aflată sub influența a doi sori, și datorită legilor mecanicii cerești orbita solarisceană ar fi trebuit să fie instabilă, iar existența vieții pe planetă — imposibilă. Pămîntenii au constatat însă că orbita lui Solaris este stabilă, ceea ce atrăgea concluzia că o forță inteligentă determinase această încălcare a legilor astrofizicii. După decenii de zadarnice eforturi din partea solaristicienilor tereștri de a intra în contact cu presupusul „ocean gînditor", explorarea acestuia s-a redus, deasupra lui nemaiexistînd decît o stație cu trei cercetători: Gibarian, conducătorul ei, ciberneticianul Snaut și fizicianul Sartorius.

Pe stația Solaris este trimis și psihologul Kris Kelvin. Spre uimirea și groaza lui, Kelvin își dă seama că printre ei se află „oaspeți" trimiși pesemne de ocean. În ce-l privește, el este vizitat de Harey. Singura explicație e că oceanul, folosind „firide" tăinuite ale memoriei celor patru pămînteni, a plăsmuit acele corpuri F (cum le numesc ei în mod conspirativ) și le-a introdus pe stație în scopul sondării astronauților.

Colecția „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"
editată de revista
Știința și Tehnica
Anul XIII — 1 decembrie 1967

STANISLAW LEM

SOLARIS

(Urmare din numărul trecut)

— Ascunzișuri ? Lucrurile începeau să mă intereseze.

— Da, procese izolate, închise în sine, inhibate, capsulate ca niște focare de infecție ale memoriei. Oceanul le-a considerat drept un model, un plan de construcție al creierului nostru... știi cît de asemănătoare sînt structurile asimetrice cromozomiale cu cele ale legăturilor nucleidice ale cerebrozidelor care constituie substratul proceselor memoriei... Plasma genetică este în definitiv o plasmă de memorare. Iată de ce oceanul a detașat din creierul nostru tocmai aceste structuri, le-a descifrat, iar apoi... știi doar ce-a fost apoi. De ce a făcut însă toate astea ? Nu, în nici un caz ca să ne distrugă. Dacă ar fi intenționat-o, i-ar fi fost mai ușor. De altminteri, dispunînd de o nelimitată libertate tehnologică, putea să facă orice, de pildă să realizeze propriile noastre copii.

— Va să zică de aceea te-ai speriat în așa hal cînd m-ai văzut prima oară !

— Da... a recunoscut Snaut și a adăugat : De altfel poate a și făcut-o. De unde știi că sînt într-adevăr bătrînul Șobolan de treabă, venit aici acum doi ani... A-nceput să rîdă încetișor, de parcă uimirea mea i-ar fi dat nu știu ce teribilă satisfacție, dar a contenit brusc. Nu, nu, a murmurat, și așa e prea destul... Poate că există multe deosebiri, dar nu cunosc decît una : noi putem fi uciși.

— Ei însă nu ?

— Nu te sfătuiesc să-ncerci. Este un spectacol îngrozitor.

— Chiar cu nimic nu merge ?

— Nu știu. În orice caz nu recurgînd la otravă, la cuțit sau la ștreang...

— Dar un aruncător atomic ?

— Ai încerca ?

— Nu. Totuși dacă știm că nu-i vorba de oameni...

— Într-un anumit sens, sînt. Din punct de vedere subiectiv acești „oaspeți“ sînt oameni. Numai că nu-și dau de loc seama de... originea lor. Ai observat, probabil...

— Desigur. Atunci ce se-ntîmplă cu ei?
— Se regenerează de-a dreptul sub ochii noștri, într-un ritm extraordinar, într-un ritm imposibil. Și din nou încep să se comporte...
— Cum?
— Aidoma reprezentărilor noastre despre ei... acele înregistrări ale memoriei prin care...
— Așa e, am confirmat. Nu observasem că unguentul de pe obrajii arși îmi picura pe mîini. Oare Gibarian știa...? m-am pomenit întrebînd. Ochii lui Snaut mă scrutau. Oare știa ceea ce cunoaștem noi?
— Da. Aproape sigur.
— Ce te face să crezi asta? Ți-a spus?
— Nu. Am găsit însă la dînsul o carte...
— „Micul Apocrif"?! am strigat, sărind de pe loc.
— Da. Dar de unde știi tu despre asta? s-a alarmat brusc Snaut, ațintindu-și privirea pe fața mea.
Am făcut cu capul un semn de negație.
— Fii liniștit! am spus. Vezi că sînt ars și nu mă regenerez de loc? În cabină era o scrisoare adresată mie.
— Ce spui?! O scrisoare? Ce conținea?
— Prea puțin. De fapt era o notiță, nu o scrisoare. Referiri bibliografice la anexa anuarului solaristic și la „Apocrif"... Ce este el de fapt?
— E-o poveste veche. Posibil să aibă vreo legătură cu toate astea. Ține-l!
Snaut a scos din buzunar și mi-a înmînat un volumaș subțire, îmbrăcat în piele și ros pe la colțuri.
— Dar Sartorius...? am întrebat, vîrînd în buzunar cartea.
— Ce-i cu el? Într-o astfel de situație fiecare face ce... poate. Sartorius încearcă să fie normal, ceea ce la dînsul înseamnă: oficial.
— Ei, nu mai zi!
— Chiar așa. Ne-am aflat o dată împreună într-o anumită situație... nu contează amănuntele... e suficient să-ți spun că ne-au rămas pentru opt inși 500 kilograme de oxigen. Rînd pe rînd, am părăsit îndeletnicirile cotidiene. Spre sfîrșit, umblam cu toții nebărbieriți... el singurul se bărbierea, își curăța încălțămintea. Iată ce fel de om este. Fireste, orice ar face de acum încolo ar fi ipocrizie, teatru sau crimă.
— Crimă?
— Să nu zicem crimă. Trebuie să inventăm pentru acest caz un nou cuvînt, de pildă, „divorț reactiv". Sună mai bine?
— Ai un umor grozav, am spus.
— Ai prefera să plîng? Propune ceva.
— Ah, lasă-mă-n pace!
— Crede-mă: Vorbesc serios. Ți-am împărtășit cam tot ce cunosc. Ai vreun plan?
— Știi că ești bine! N-am habar nici măcar ce voi face cînd... va reapărea... Trebuie să apară?
— Mai curînd, da.
— De fapt, pe unde pătrund aici de vreme ce stația este închisă ermetic. Poate chiurasa...

Snaut a dat din cap în semn că nu.
— Chiurasa e sigură. Nu-mi pot imagina cum vin..., dar cel mai adesea primim „oaspeți“ după ce ne deșteptăm și, în definitiv, din cînd în cînd tot trebuie să mai dormim.
— Să căutăm un mod de a-i imobiliza...
— E eficace doar pentru scurtă vreme.
S-a sculat. M-am ridicat și eu în picioare.
— Ascultă, Snaut... Tu dorești lichidarea stației, numai că vrei ca inițiativa să fie a mea...
A făcut un gest cu capul.
— Nu-i chiar așa de simplu. Firește că oricînd putem fugi, fie chiar pe sateloid, iar de acolo să lansăm un S.O.S. De bună seamă, ne vor socoti nebuni. Va urma un sanatoriu pe Pămînt pînă în momentul în care vom fi nevoiți să retractăm totul. Doar survin cazuri de isterie colectivă în asemenea baze izolate... Și poate că nici n-ar fi cel mai rău deznodămînt... Un parc, liniște, camere albe, plimbări în tovărășia infirmierelor...
Vorbea pe tonul cel mai serios, stînd cu mîinile în buzunare, cu privirile pierdute într-un colț al camerei. Soarele roșu dispăruse deja la orizont, iar valurile zimțuite se contopeau cu un pustiu ultramarin. Cerul ardea. Deasupra acestui peisaj bicolor, negrăit de sumbru, pluteau nori tiviți în violet.
— Așadar vrei s-o ștergi? Sau nu, încă nu?
A zîmbit.
— Nedomolit cuceritor sideral... n-ai gustat încă din toate. Altminteri n-ai insista. Nici nu e vorba de faptul dacă aș dori sau nu, ci doar dacă este posibil ceva...
— Ce să fie posibil?
— Tocmai asta n-o știu.
— Prin urmare rămînem aici? Crezi că se va găsi un mijloc?
M-a privit îndelung. Fața-i brăzdată de zbîrcituri era trasă, iar pielea i se cojea.
— Cine știe, poate merită, a spus, în sfîrșit. Altfel nu vom afla nimic despre el și poate că nici despre noi...
S-a întors, și-a adunat hîrtiile și a ieșit. Am vrut să-l opresc, dar, deschizînd gura, n-am rostit nici un cuvînt. Nu era nimic de făcut; nu-mi rămînea decît să aștept. M-am apropiat de fereastră, căutînd din ochi oceanul negru-sîngeriu... Mi-a trecut prin minte că m-aș putea închide într-o rachetă a stației, dar nu m-am gîndit la asta în mod serios; prea era naivă ideea: mai devreme sau mai tîrziu tot ar fi trebuit să ies. M-am așezat lîngă fereastră și am scos volumașul pe care mi-l dăduse Snaut. Văpăile crepusculului ce umpluseră întreaga încăpere mi-au împurpurat paginile. Era o culegere întocmită de un oarecare Otto Ravinzer, licențiat în filozofie, și cuprindea articole și lucrări de o valoare problematică. Orice știință a fost întotdeauna întovărășită de o pseudonștiință, ciudată deformare a unor minți sui-generis: astronomia își găsește o imagine strîmbă în astrologie, chimia a dat cîndva alchimia. Este de înțeles că nașterea solaristicii a fost însoțită de o adevărată explozie a unor bizare produse intelectuale; antologia lui Ravinzer era plină de o asemenea hrană spirituală, deși — trebuie să adaug în mod loial — autorul antologiei își exprima în introducere rezerva față de conținutul

cărţii. În schimb, el consideră pe bună dreptate că o astfel de culegere poate constitui un preţios document al timpului atît pentru istorici, cît şi pentru psihologii ştiinţei.

Raportul-Berton (alcătuit din cîteva părţi) ocupă în carte un loc însemnat. Prima parte este o copie foarte laconică a jurnalului său de bord.

Începînd de la ora 14 pînă la 17,20, timpul local al expediţiei, propoziţiunile sînt succinte şi negative.

„Altitudini de 1 000, 1 200 sau 800 de metri. Nu se observă nimic. Oceanul pustiu (Asemenea notaţii apăreau de mai multe ori).

La 16,40 : se ridică o ceaţă roşie. Vizibilitatea 700 de metri. Oceanul pustiu.

La 17,00 : ceaţa se îndeseşte, linişte, vizibilitatea 400 m, cu ferestre. Cobor la 200.

La 17,20 : mă aflu în ceaţă. Altitudinea 200 m. Vizibilitatea 20—40 m. Linişte. Urc la 400.

La 17,45 : altitudinea 500. Ceaţa se întinde pînă la orizont. Ceaţa este spartă de nişte cratere în formă de pîlnie prin care se străvede suprafaţa oceanului. În aceste pîlnii se întîmplă ceva. Încerc să pătrund într-una dintre ele.

La 17,52 : văd un fel de vîrtej care aruncă o spumă galbenă. Sînt înconjurat de pereţele de ceaţă. Altitudinea 100, cobor la 20."

Cu aceasta se încheie notele aflate în jurnalul de bord. Continuarea aşa-numitului raport constituie un extras din istoria bolii lui Berton sau, mai exact vorbind, textul declaraţiei dictate de astronaut şi întrerupte de întrebările membrilor comisiei.

„*Berton* : Cînd am coborît la 30 metri, menţinerea înălţimii a devenit dificilă, fiindcă în acel spaţiu conic, lipsit de ceaţă, domneau vînturi puternice. A trebuit să trec la comanda manuală şi de aceea un anumit timp — poate 10 sau 15 minute — n-am privit în afara cabinei ; ca urmare, am reintrat din greşeală în ceaţă. Am fost mînat spre ea de o rafală puternică. Nu era o ceaţă obişnuită, mai curînd o suspensie, pare-se coloidală, căci mi-a acoperit parbrizul. Curăţirea lui mi-a dat destulă bătaie de cap : suspensia era foarte lipicioasă. Între timp, turaţiile elicei mi s-au redus cu mai bine de 30% din cauza rezistenţei pe care o provoca aşa-zisa ceaţă ; astfel am început să pierd din înălţime. Întrucît mă aflam foarte jos şi-mi era teamă că voi capota, am apăsat cu putere ambreiajul. Maşina îşi păstra altitudinea, dar nu urca. Mai aveam patru proiectile-rachetă de accelerare. Nu le-am folosit, gîndindu-mă să le păstrez pentru eventualitatea că situaţia se va înrăutăţi. La rotaţia maximă a motorului a apărut o vibraţie intensă ; mi-am dat seama că elicea se împotmoleşte în ciudata emulsie ; indicatorul de solicitare continua să se menţină la zero. Soarele a rămas nevăzut din clipa în care pătrunsesem în ceaţă, dar în direcţia lui aceasta iriza roşu. Mă roteam mereu în nădejdea că pînă la urmă voi reuşi să ies într-un luminiş, ceea ce într-adevăr am izbutit după vreo jumătate de oră. Am pătruns într-un spaţiu liber, ca un circ, cu un diametru de cîteva sute de metri. Marginile lui erau tivite de ceaţa care clocotea intens de parcă ar fi fost agitată de puternici curenţi de convecţie. De aceea, mă străduiam să rămîn pe cît posibil în mijlocul «ferestrei», unde atmosfera era calmă. Am constatat atunci o modificare : valurile se potoliseră

aproape cu totul, iar stratul superficial al lichidului din care este compus oceanul s-a mai limpezit; pe alocuri era încă adumbrit, dar petele au dispărut treptat, și în curînd a devenit atît de clar încît puteam vedea la o adîncime de cîțiva metri. Am observat cum se strîngea acolo un fel de zgură galbenă, care urca în jerbe subțiri verticale, iar cînd ajungea la suprafață se făcea lucioasă ca sticla, începea să bolborosească, să spumege, iar apoi se întărea, devenind asemănătoare cu un foarte dens sirop de zahăr. Această zgură lichidă se aduna în noduri groase, se înălța deasupra oceanului, crea proeminențe asemănătoare conopidei și lua treptat diferite forme. Am fost împins către peretele de ceață. Mi-au trebuit, așadar, cîteva minute ca să mă împotrivesc derivei, accelerînd rotațiile elicei și manevrînd profundorul, iar cînd am reușit din nou să privesc în afară am zărit sub avion ceva ce aducea cu o grădină. Da, o grădină. Vedeam copacii pitici și gardurile vii și chiar aleile iluzorii. Toate erau alcătuite din acea substanță care se și întărise ca un ghips galben; cam așa arăta. Suprafața îi strălucea intens. Am coborît cît mi-a fost cu putință ca să observ amănunțit totul.

Întrebare: Copacii și alte plante pe care le-ai observat aveau frunze?

Răspunsul lui Berton: Nu. Viziunea mea avea doar forma generală a unei grădini, era ca un model al ei. Da! Model. Așa arăta. Un model, dar cred că de mărime naturală. După cîteva clipe a început să crape și să se frîngă, iar prin fisurile negre ca smoala a erupt o mîzgă densă care se închega treptat. Totul a dat în clocot, s-a acoperit de spumă și nimic n-am mai văzut în afara ei. M-am pomenit împresurat de ceața năpădită de pretutindeni. Am mărit deci turația și am urcat la 300 de metri.

Întrebare: Ești pe deplin sigur că ceea ce ai văzut amintea o grădină și nu altceva?

Răspunsul lui Berton: Da. Deoarece am sesizat diverse amănunte; îmi amintesc, de pildă, că într-un loc stăteau înșirate niște obiecte ciudate. Mai tîrziu mi-a trecut prin cap că ar fi putut să fie o stupină.

Întrebare: Nu-i așa că abia mai tîrziu ți-a trecut prin cap și nu chiar în acea clipă?

Răspunsul lui Berton: Nu. Toate aceste obiecte erau ca din ghips și am remarcat și alte lucruri.

Întrebare: Ce lucruri?

Răspunsul lui Berton: Nu pot preciza, deoarece n-am avut timpul să le privesc cu atenție. Mi s-a părut că în vecinătatea unor boschete se aflau cîteva unelte, aidoma unor mici mașini de grădinărit. Dar nu sînt sigur de asta! În schimb, de celălalt amănunt — da.

Întrebare: Nu te-ai gîndit că poate fi o halucinație?

Răspunsul lui Berton: Nu. Mă gîndeam la o fata morgana, dar nu la o halucinație, fiindcă mă simțeam bine și fiindcă niciodată nu mai văzusem în viața mea ceva asemănător. Cînd am urcat la 300 de metri, ceața de sub mine era destrămată din loc în loc, iar golurile ei aduceau cu acelea ale «schweizerului»; prin unele întrezăream oceanul ondulînd, iar în altele clocotea ceva. Am coborît într-un asemenea spațiu, iar la 40 de metri am văzut că sub

nivelul oceanului, la o adîncime foarte mică, există un meterez, ca zidul unei mari clădiri; strălucea intens printre talazuri şi avea o serie de deschideri ce aduceau a ferestre, ba chiar mi s-a părut că în dreptul unora se mişcă ceva. De acest ultim amănunt nu sînt prea sigur. Peretele a început să se ridice încet şi să se desprindă din valuri. De pe el se scurgea în cascade zgura lichidă şi nişte mucilagii cu o structură fibroasă. Deodată zidul s-a despicat în două şi s-a surpat atît de repede în adînc încît mi-a dispărut aproape instantaneu de sub ochi. Am urcat din nou şi zburam acum deasupra ceţii, atingînd-o cu trenul de aterizaj. S-a ivit un alt crater pustiu. Era poate de cîteva ori mai mare decît primul.

Încă de departe am observat un corp ce plutea; fiind deschis la culoare, aproape alb, m-a făcut să cred că este scafandrul lui Fechner, mai ales că forma lui amintea de un om. Am cotit brusc aparatul, temîndu-mă că aş putea depăşi acel loc, iar apoi nu voi mai fi în stare să-l reperez; trunchiul acela se ridica uşor şi părea că pluteşte sau că stă în valuri, cufundat pînă la înălţimea brîului. Am accelerat şi m-am lăsat atît de jos încît am simţit că aterizorul se izbeşte de ceva moale... bănuiesc că de creasta unui val. Omul acela, da, era un om, n-avea pe el scafandru... şi totuşi se mişca.

Întrebare: I-ai văzut faţa?

Răspunsul lui Berton: Da.

Întrebare: Cine era?

Răspunsul lui Berton: Un copil.

Întrebare: Ce copil? L-ai mai văzut vreodată?

Răspunsul lui Berton: Nu, niciodată. În orice caz, nu-mi amintesc. De altfel, de îndată ce m-am apropiat — ne mai despărţeau cîteva zeci de metri — mi-am dat seama că se întîmplă cu el un lucru nefiresc.

Întrebare: Ce vrei să spui?

Răspunsul lui Berton: Am să vă răspund îndată. Mai întîi n-am sesizat ce este, pe urmă însă m-am lămurit că era mult prea mare; uriaş ar fi prea puţin spus: avea aproape patru metri. Îmi aduc perfect de bine aminte că în momentul în care am lovit cu trenul de aterizaj valul, faţa acelui copil venea puţin mai sus de a mea; deşi şedeam în cabină, tot trebuia să mă aflu la vreo trei metri deasupra oceanului.

Întrebare: Dacă era atît de mare, de unde ai dedus că este un copil?

Răspunsul lui Berton: Fiindcă era un copil foarte mic.

Întrebare: Berton, nu consideri că răspunsul tău este nelogic?

Răspunsul lui Berton: Nu, cîtuşi de puţin. Fiindcă îi văzusem chipul. De altfel, proporţiile corpului erau de copil. Mi se părea că este aproape... un sugar. Ba nu, exagerez. Avea poate doi sau trei ani. Părul îi era negru, iar ochii albaştri, imenşi. Şi era gol goluţ, ca un nou-născut. Era ud sau mai curînd lunecos, căci pielea îi strălucea. Această privelişte m-a impresionat din cale afară. Nu mai credeam în nici o fata morgană; prea amănunţit văzusem totul. Se înălţa şi cobora odată cu valul, dar avea şi o mişcare proprie. Era de-a dreptul dezgustător!

Întrebare: Dar de ce? Ce făcea?

Răspunsul lui Berton: Aducea, cum să spun... cu un exponat de muzeu, cu o păpuşă, dar cu o păpuşă vie; tot închidea şi des-

chidea gura și făcea diverse gesturi ce-ți produceau repulsie. Da, fiindcă nu erau mișcările lui?

Intrebare : Cum adică?

Răspunsul lui Berton : Nu m-am apropiat de el la mai mult de cîțiva metri... mai exact poate pînă la douăzeci. Dar v-am spus cît de uriaș era; grație acestui fapt l-am văzut cu toată claritatea.

Ochii îi străluceau și ar fi dat impresia unui copil viu dacă n-ar fi fost acele mișcări parcă mînuite de altcineva... parcă altcineva le-ar fi exersat...

Intrebare : Caută să explici mai amănunțit ce înseamnă aceasta.

Răspunsul lui Berton : Nu știu dacă voi reuși. Era o impresie... Nu știu cum aș putea preciza..., dar mișcările lui mi se păreau nenaturale.

Intrebare : Vrei să afirmi, să zicem, că mîinile i se mișcau într-un fel în care nu se pot mișca mîinile unui om din cauza limitelor de mobilitate a încheieturilor?

Răspunsul lui Berton : Nu. Nu asta. Ci numai că acele mișcări n-aveau nici un rost. In genere, orice mișcare semnifică ceva, servește la ceva...

Întrebare: Așa crezi? Mișcările unui sugar nu trebuie să însemne neapărat ceva.

Răspunsul lui Berton: Știu asta. Dar mișcările sugarului sînt dezordonate, necoordonate, vagi. Acelea însă... ah, știu! acelea erau metodice. Se desfășurau pe rînd, în grupuri și în serii. Ca și cum cineva ar fi vrut să cerceteze ce poate face un copil cu mîinile lui, ce poate face cu torsul și cu gura. Cel mai bizar îi era însă fața. Poate din cauză că fața este cea mai expresivă, iar fața lui era... nu, nu știu să redau în cuvinte cele văzute. Era vie, într-adevăr de om și totuși nu era omenească. În ce privește trăsăturile și ochii, era cît se poate de fidelă, chiar și tenul, și restul, nu însă expresia, mimica.

Întrebare: Se crispa? Știi cum arată figura unui om în momentele unei crize de epilepsie?

Răspunsul lui Berton: Da. Am văzut... Înțeleg. Era cu totul altceva. Epilepsia se manifestă prin convulsii, pe cînd mișcările lui erau fluente și continue, armonioase sau, ca să zic așa, melodice. Nu găsesc un alt termen. Fața, iată că revin la ea..., o față nu poate arăta astfel încît o jumătate să fie veselă, iar cealaltă tristă, o parte a ei să fie amenințătoare sau înfricoșată, iar cealaltă — victorioasă ori ceva în genul acesta; cu copilul însă lucrurile stăteau astfel. În plus, atît gesturile, cît și jocul mimicii lui se desfășurau cu o repeziciune extraordinară. Am rămas acolo un interval foarte scurt, vreo zece secunde, poate nici chiar atît...

Întrebare: Și susții că ai reușit să vezi totul într-un răstimp atît de scurt? De altfel de unde știi cît a durat? Ai verificat pe ceas?

Răspunsul lui Berton: Nu. N-am verificat, dar zbor de 16 ani. În profesiunea mea trebuie să pot aprecia timpul cu o precizie de secundă, ba chiar de fracțiuni de secundă... Doar e vorba de reflexe; sînt însușiri absolut necesare, mai ales la descindere. Un pilot care nu este capabil, indiferent de împrejurări, să sesizeze dacă un fenomen durează cinci secunde sau zece nu va face niciodată prea multe parale. La fel stau lucrurile și cu capacitatea observației. Omul învață ani de zile să surprindă totul într-un timp cît mai scurt.

Întrebare: Și asta-i tot ce-ai văzut?

Răspunsul lui Berton: Nu. De celelalte amănunte însă nu-mi mai aduc aminte cu aceeași precizie. Bănuiesc că impresiile erau prea numeroase. Aveam creierul parcă blocat. Ceața începuse să se îndesească și trebuia să urc din nou; zic «trebuia», dar nu țin minte cînd am făcut-o. Pentru prima oară în viață aproape că am capotat. Mîinile îmi tremurau atît de tare încît nu mai puteam ține ca lumea comenzile. Cred că am început să strig, chemam Baza, deși știam că nu stabilisem legătura.

Întrebare: Ai încercat să te întorci?

Răspunsul lui Berton: Nu, deoarece cînd am ajuns în sfîrșit la altitudinea corespunzătoare m-am gîndit că într-unul dintre goluri voi găsi poate pe Fechner. Îmi dau seama că asta sună absurd, totuși așa gîndeam atunci. De vreme ce se întîmplă atîtea ciudățenii, mi-am spus, n-ar fi exclus să dau și de Fechner. De aceea am coborît ca să pătrund în cîte cratere voi reuși. Dar cînd am ieșit a treia oară deasupra, m-am convins că nu voi reuși. Îmi era cu neputință. Trebuie să adaug, lucru de altfel cunoscut, că mi se

făcuse rău și am vomitat în carlingă. Nu mai cunoșteam o asemenea stare; niciodată n-avusesem senzația de greață.

Întrebare : Era cumva simptomul unei intoxicații, Berton ?

Răspunsul lui Berton : Posibil, nu știu. Dar ceea ce am văzut a treia oară n-a fost o scornire a mea și nici o consecință a intoxicației.

Întrebare : Cum poți ști asta ?

Răspunsul lui Berton : Nu era o halucinație... halucinația este doar creată de propriul creier.

Întrebare : E adevărat.

Răspunsul lui Berton : Iată de ce n-a fost o închipuire ; niciodată nu voi crede una ca asta.

Întrebare : Mai bine spune ce a fost...

Răspunsul lui Berton : În prealabil trebuie să aflu cum va fi considerat ceea ce am spus pînă acum.

Întrebare : Ce însemnătate are ?

Răspunsul lui Berton : Pentru mine, esențială. Am relatat că am fost martorul unor fenomene extraordinare. Dacă comisia va admite că spusele mele sînt verosimile măcar în proporție de unu la sută, astfel încît să fie inițiate în acest sens cercetări ale oceanului, atunci voi spune totul. Dacă însă comisia va conchide că tot ce-am afirmat reprezintă numai niște halucinații, nu voi mai spune nimic.

Întrebare : De ce ?

Răspunsul lui Berton : Deoarece fondul halucinațiilor mele, oricît de profanatoare ar fi ele, e doar o chestiune a mea personală. În schimb, fondul experiențelor mele pe Solaris aparține tuturora.

Întrebare : Va să zică refuzi să mai răspunzi cît timp organele competente ale expediției nu vor lua hotărîrea corespunzătoare ? Căci înțelegi, probabil, comisia n-are competența să ia o hotărîre imediată.

Răspunsul lui Berton : Așa este."

Astfel se termina primul proces-verbal. Mai exista și un fragment din al doilea, încheiat cu 11 zile mai tîrziu.

„*Președintele :* ...luînd în considerație toate acestea, comisia, alcătuită din trei medici, trei biologi, un fizician, un inginer mecanic și adjunctul conducătorului expediției, a ajuns la concluzia că întîmplările relatate de Berton constituie conținutul unui complex halucinatoriu, evoluînd sub influența intoxicației cauzate de atmosfera planetei ; halucinațiile lui Berton s-au manifestat cu fenomene de amețeală însoțite de excitarea zonelor asociative ale scoarței cerebrale. Așadar, în realitate, acestor evenimente nu le-a corespuns nimic sau aproape nimic.

Berton : Iertați-mă. Ce înseamnă «nimic sau aproape nimic» ? Ce este acel «aproape nimic» ? Cît este el de mare ?

Președintele : Încă n-am sfîrșit. S-a încheiat un proces-verbal aparte pentru votul separat al doctorului în fizică Archibald Messenger, care a declarat că, după opinia sa, evenimentele prezentate de Berton puteau să se fi întîmplat realmente și că merită o cercetare atentă. Asta-i totul.

Berton : Repet întrebarea pe care am pus-o.

Președintele : Problema este simplă, Berton. «Aproape nimic» înseamnă că anumite fenomene reale ți-ar fi putut declanșa halu-

ginațiile. Chiar omul cel mai normal poate în timpul unei nopți vijelioase să ia un copac drept o siluetă umană, cu atît mai mult se poate înșela pe o planetă străină un observator a cărui minte se găsește sub influența unei otrăvi. Toate astea nu-ți aduc nici un prejudiciu, Berton. Ce hotărîre iei în consecință ?

Berton : Aș vrea, în primul rînd, să aflu care sînt urmările votului separat al doctorului Messenger ?

Președintele : Practic, nici una. Ceea ce înseamnă că nu vor fi inițiate cercetări...

Berton : Dar discuția noastră este notată în procesul-verbal ?

Președintele : Da.

Berton : Dacă așa stau lucrurile aș spune atunci că, după convingerea mea, nu mie mi-a adus comisia un prejudiciu — eu nu contez aici —, ci spiritului acestei expediții. Conform celor declarate prima oară, nu voi mai răspunde la alte întrebări.

Președintele : Asta-i tot ce ai de spus ?

Berton : Da. Dar aș vrea să mă-ntîlnesc cu doctorul Messenger. Este posibil ?

Președintele : Firește."

Astfel se încheie și al doilea proces-verbal. În subsolul paginii era inserată cu litere mărunte o notă în care se arăta că doctorul Messenger a avut a doua zi o discuție intimă de vreo trei ore cu Berton, după care s-a adresat Consiliului expediției, cerîndu-i din nou să inițieze cercetările cerute de pilot. El afirma că în favoarea acestora pledează datele suplimentare pe care i le-a împărtășit Berton, dar pe care le va putea face publice abia după ce Consiliul va lua o decizie pozitivă. Consiliul, reprezentat de Shannahan, Timolis și Trahier, a dat însă o rezoluție negativă, după care chestiunea a fost clasată.

Cartea mai conținea fotografia paginii unei scrisori găsite în documentele postume ale lui Messenger. Era probabil o ciornă ; Ravinzer n-a reușit să constate dacă acea scrisoare fusese expediată, nici dacă ea a avut vreo consecință.

„...prostia lui piramidală", începea textul. „De teamă pentru autoritatea sa, consiliul, vorbind mai concret : Shannahan și Timolis (fiindcă opinia lui Trahier nu este luată în seamă), mi-a respins cererea. Mă adresez acum direct institutului, dar înțeleg că nu e decît un protest neoperant. Deoarece mi-am dat cuvîntul, nu-ți pot împărtăși cele spuse de Berton.

Hotărîrea consiliului a fost influențată în mod evident de faptul că autorul revelatoarelor declarații era un om fără nici un fel de grad științific, deși nu puțini sînt cercetătorii care l-ar putea invidia pe acest pilot pentru luciditatea minții lui și pentru talentul său de observator. Te rog să-mi transmiți cu prima poștă următoarele date :

1) biografia lui Fechner cu indicarea copilăriei lui ;

2) tot ce știi despre familia și problemele lui familiale ; se pare că a lăsat orfan un copil mic ;

3) topografia localității în care a crescut Fechner.

Aș dori să-ți mai spun ce cred despre toate astea. Precum știi, după un timp de la plecarea lui Fechner și Carucci, în centrul soarelui roșu a apărut o pată, care prin radiația ei corpusculară

a făcut imposibilă legătura radio; potrivit datelor sateloidului, perturbaţia s-a manifestat în special în emisfera sudică, adică acolo unde se afla Baza noastră. Fechner şi Carucci s-au îndepărtat cel mai mult de Bază, în comparaţie cu toate celelalte grupe de cercetare.

În plus, în tot decursul şederii pe planetă, n-am mai observat o ceaţă atît de densă şi atît de persistentă în condiţiile unui calm deplin cum a fost ceaţa din ziua catastrofei.

Consider că ceea ce a văzut Berton făcea parte din «operaţia omul», întreprinsă de monstrul gelatinos. Sursa reală a tuturor formaţiilor observate de Berton era Fechner, creierul său supus unei analize psihice, pentru noi ininteligibile; pesemne, oceanul a reprodus experimental, a reconstituit unele urme ale memoriei (probabil cele mai persistente).

Ştiu că asta sună cam fantastic, ştiu că pot greşi. Te rog, prin urmare, să mă ajuţi; mă aflu în prezent pe Alaric şi acolo îţi voi aştepta răspunsul.

Al tău A."

De-abia mai puteam citi, atît de mult se înserase, cartea din mîna mea devenise fumurie, ca amurgul; în cele din urmă, literele mi s-au şters din faţa ochilor; partea neimprimată a paginii dovedea că am ajuns la capătul acestei istorii pe care, în lumina propriilor mele experienţe, o consideram ca fiind foarte verosimilă. M-am întors spre fereastră. Mai pîlpîia în ea un violet profund; deasupra orizontului mai străluceau cîţiva nori, asemănători tăciunilor ce se sting. Oceanul era invizibil: se cufundase în noapte. Auzeam foşnetul slab al fîşiilor de hîrtie puse deasupra ventilatoarelor. Aerul, mirosind uşor a ozon, era cald şi nemişcat. O linişte absolută umplea întreaga staţie. M-am gîndit că hotărîrea noastră de a rămîne n-avea în ea nimic eroic. Perioada aventurilor planetare, a expediţiilor îndrăzneţe, a dispariţiilor cumplite — cum a fost aceea a lui Fechner, prima jertfă a oceanului — se sfîrşise de mult. Aproape că nici nu mă mai interesa cine este „oaspetele" lui Snaut sau acela al lui Sartorius. Nu va trece multă vreme, mi-am spus, şi vom înceta să ne ruşinăm de noi şi să ne izolăm. Dacă nu vom putea scăpa de „oaspeţi", ne vom obişnui şi vom începe să convieţuim cu ei, iar dacă Autorul lor le va modifica regulile de joc, ne vom adapta celor noi, deşi un anumit timp ne vom zbate, ne vom împotrivi, sau poate că unul sau altul dintre noi chiar se va sinucide, dar şi această nouă stare va ajunge pînă la sfîrşit la un echilibru. Încăperea era învăluită de un întuneric tot mai asemănător celui terestru. Numai contururile lavaboului şi ale oglinzii se mai străvedeau albind. Sculîndu-mă, am găsit pe pipăite pachetul cu vată de pe policioară, mi-am spălat cu un tampon umezit faţa şi m-am culcat în pat, întinzîndu-mă pe spate. Undeva, deasupra mea, aidoma fîlfîirii unui fluture de noapte, se auzea suflarea nedesluşită a ventilatorului. Nu mai vedeam nici fereastra. Totul era cuprins de beznă. O lucoare abia bănuită, strecurată parcă de nicăieri, atîrna deasupra-mi, proiectîndu-se pe perete sau departe, în adîncul deşertului de dincolo de geam. Mi-am adus aminte cum mă speriase cu o seară înainte întinderea pustie a spaţiului solarisean şi aproape că am zîmbit. Nu-mi mai era teamă. Nu-mi

mai era teamă de nimic. Mi-am dus brațul la înălțimea ochilor. Cadranul ceasului era luminat de cununa fosforescentă a cifrelor. După o oră trebuia să răsară soarele albastru. Mă bucuram de întunericul în care eram scufundat, respiram adînc, golit și eliberat de orice gînduri.

La un moment dat, mișcîndu-mă, am simțit lîngă șold carcasa magnetofonului. Ah, da, Gibarian, glasul său înregistrat pe bobine... N-aveam cîtuși de puțin intenția să-i mai resuscit trecutul, ascultîndu-l, de altfel singurul lucru pe care l-aș mai fi putut face pentru el.

Am scos din buzunar magnetofonul ca să-l ascund sub pat. Atunci am auzit un foșnet și scîrțîitul slab al ușii care se deschidea.

— Kris...? am distins un glas stins, aproape de șoaptă. Ești aici, Kris ? Ce întuneric e !

— Nu-i nimic, am spus. Nu-ți fie teamă. Vino aici !

CONSFĂTUIREA

Stăteam culcat cu ochii în sus, cu fruntea ei pe umăr, fără să mă gîndesc la nimic. Noaptea ce umplea încăperea s-a populat. Auzeam pași. Pereții se făceau nevăzuți. Ceva se înălța deasupra mea, tot mai sus, tot mai sus, fără limită. Învăluit, pătruns, fără să fi fost atins, am rămas nemișcat în beznă. Îi simțeam cu acuitate transparența de parcă ar fi devenit un alt văzduh. Foarte departe se auzeau bătăile inimii. Mi-am concentrat întreaga atenție, rămășițele de putere, în așteptarea agoniei ; nu venea. Deveneam doar mai mic, iar cerul invizibil, zările invizibile, spațiul amorf, lipsit de nori, de stele, dilatîndu-se, luînd dimensiuni enorme, făceau din mine centrul lor. Încercam să mă tîrăsc pe ceea ce eram culcat, dar sub mine nu se mai afla nimic și întunericul nu-mi mai ascundea nimic. Mi-am strîns pumnii și mi-am acoperit cu ei fața. N-o mai aveam. Degetele-mi trecuseră prin ea, am vrut să strig, să urlu...

Camera devenise sur-albăstrie. Aparatura, rafturile, colțurile pereților păreau conturate prin întretăierea unor pete mari, mate, fără culoare. În spatele ferestrei se întrevedea un alb luminos, opalescent. Trupul îmi era leoarcă de transpirație. Am privit într-o parte, Harey se uita la mine.

— Ți-a amorțit umărul ?

— Ce spui ?

Și-a ridicat capul. Ochii îi erau de aceeași culoare ca și încăperea, cenușii, luminoși între genele negre. Am simțit căldura șoaptei ei, înainte de a înțelege cuvintele.

— Nu. Și totuși...

I-am pus mîna pe braț. Atingerea mă furnica. Am îmbrățișat-o ușurel și cu cealaltă mînă.

— Ai avut un vis urît.

— Vis ? Da, am visat. Dar tu n-ai dormit ?

— Nu știu. Poate că nu. Nu mi-e somn. Dar dormi mai departe ! De ce mă privești așa ?

Am închis ochii. Simţeam bătaia măruntă şi ritmică a inimii ei, acolo unde bătea mai lent inima mea. Un manechin, m-am gîndit. Dar nu mă mira nimic, nici chiar propria-mi indiferenţă. Teama şi disperarea rămăseseră în urma mea. Eram absent, o, atît de absent n-am mai fost niciodată. I-am atins cu buzele gîtul, apoi am coborît spre mica adîncitură netedă ca lăuntrul unei scoici, ce se naşte între umăr şi gît. Şi acolo îi zvîcnea pulsul.

M-am înălţat într-un cot. Nicăieri nu zăream vreun semn al zorilor ; o dungă de un albastru electric incendia orizontul, cea dintîi rază a izbucnit în cameră, ca o salvă ; totul a prins a scînteia de irizări, curcubeele s-au frînt în oglindă, pe clanţe, pe ţevile nichelate ; lumina izbea orice suprafaţă întîlnită, de parcă ar fi vrut să dezlănţuie, să arunce în aer strîmta încăpere. Nu mai era chip să priveşti, m-am întors. Pupilele lui Harey se îngustaseră. Irisurile ei cenuşii s-au înălţat spre faţa mea.

— S-o fi făcut ziuă ? m-a întrebat cu glas vătuit.

Starea ei aducea pe jumătate a somn, pe jumătate a veghe.

— Iubito, aşa este aici întotdeauna.

— Dar noi ?

— Ce-i cu noi ?

— Mult timp vom mai sta aici ?

Îmi venea să rîd, dar vuietul vag ce mi-a ieşit din piept nu mai semăna cu rîsul.

— Cred că încă destul. Nu vrei ?

Pleoapele-i erau neclintite ; mă privea cu atenţie. Oare clipea ? Nu eram sigur. A tras pledul, şi pe umărul ei am distins micul semn, triunghiular, cu o nuanţă trandafirie.

— De ce te uiţi aşa la mine ?

— Fiindcă eşti frumoasă.

A zîmbit ; dar nu era decît o amabilitate, mulţumirea pentru complimentul primit.

— Aşa să fie ? Privirea ta însă parcă... parcă...

— Parcă ce ?

— Parcă ar scormoni...

— Ce tot scorneşti !

— Nu. Am impresia că te-ntrebi ce se-ntîmplă cu mine sau ce ţi-am tăinuit...

— Da de unde !

— Dacă negi atît de hotărît, atunci e sigur. Dar fie cum vrei. Îndărătul geamurilor s-au aprins văpăi albastre, livide. Acoperindu-mi cu mîna ochii, mi-am căutat ochelarii. Se aflau pe masă. I-am luat, apoi, îngenunchind pe pat lîngă Harey, i-am pus la ochi şi i-am observat imaginea în oglindă. Aştepta ceva. Cînd m-am culcat din nou alături de ea mi-a zîmbit.

— Dar mie ?

Am înţeles brusc.

— Ochelari ?

M-am sculat şi am început să cotrobăiesc prin sertare, pe măsuţa de sub fereastră. Am găsit două perechi, dar ambele erau de un format prea mare ; i le-am întins. I-a încercat şi pe unii şi pe ceilalţi ; îi cădeau pe vîrful nasului.

Jaluzelele au coborît cu un scrîşnet prelung. Timp de o clipă, înăuntrul staţiei, care aidoma unei broaşte ţestoase s-a ascuns în carapacea ei, a domnit întunericul. I-am scos pe dibuite ochelarii şi, împreună cu ai mei, i-am pus la picioarele patului.

— Ce vom face ? a întrebat.

— Ceea ce se face noaptea : vom dormi.

— Kris !

— Ce-i ?

— Să nu-ţi fac un nou bandaj ?

— Nu, nu-i nevoie. Nu-i nevoie... dragă.

Rostind acest ultim cuvînt, eu însumi nu mi-am dat seama dacă mă prefac, şi deodată în întuneric i-am cuprins orbeşte spatele ei subţiratic şi, simţindu-i tremurul, am crezut în ea. De altfel, nu ştiu cum să spun... am avut brusc impresia că eu sînt cel ce minte şi nu Harey, căci ea rămînea fidelă sieşi. Pe urmă am mai aţipit de cîteva ori, dar mereu mă trezea din somnolenţă un spasm, după care inima îmi bătea să se spargă, pentru ca apoi, treptat, să mi se liniştească. Istovit de moarte, o strîngeam pe Harey lîngă trupul meu. Ea-mi atingea obrazul, fruntea, cercetînd îngrijorată dacă n-am cumva febră. Aceasta era Harey. Alta mai adevărată nici nu putea exista.

După acest gînd, ceva s-a schimbat în mine. Am încetat să mai lupt. Aproape că m-am prăvălit în somn.

M-am trezit la o mîngîiere delicată. Fruntea îmi era cuprinsă de o răcoare plăcută. Stăteam culcat cu faţa acoperită de ceva umed şi moale, care deodată s-a ridicat uşor. Am văzut-o pe Harey aplecată asupra-mi. Cu ambele mîini storcea un bandaj, ale cărui picături se prelingeau într-o tăviţă de porţelan. Alături se afla o sticlă cu un lichid împotriva arsurilor. Mi-a zîmbit.

— Dar ştii să dormi... mi-a spus aplicînd pe cealaltă faţă bandajul. Te doare ?

— Nu.

Am căutat să-mi mişc pielea frunţii. Într-adevăr, arsurile nu mă mai supărau. Şezînd pe marginea patului, Harey îşi pusese pe umeri un halat de baie bărbătesc, alb, cu dungi portocalii ; părul negru i se revărsase peste guler. Îşi suflecase mînecile mai sus de coate, ca să n-o deranjeze. Simţeam o foame de-a dreptul chinuitoare. De aproape douăzeci de ore nu pusesem nimic în gură. Văzînd că Harey a terminat cu îngrijirea feţei mele, m-am sculat. Ochii mi-au căzut deodată pe două rochii albe, cu totul identice, cu nasturi roşii — pe cea dintîi o dezbrăcase Harey cu ajutorul meu ; pe cea de-a doua, în care venise ieri, şi-o scosese singură, lărgindu-i cu foarfeca decolteul. Spunea că, probabil, i se blocase fermoarul.

Aceste două rochii identice mi se păreau lucrul cel mai teribil din cîte trăisem pînă atunci. Harey punea în ordine dulăpiorul cu medicamente. M-am întors pe furiş cu spatele spre dînsa şi mi-am muşcat pînă la sînge pumnul. Privind mereu la cele două rochii sau mai curînd la una şi aceeaşi, în două exemplare, am început să mă retrag spre uşă. Apa curgea încontinuu din robinet, clipocind, am deschis încet uşa, m-am furiaş pe coridor şi am închis-o în urmă, tiptil. Auzeam şiroitul slab al apei şi zăngănitul

unor sticle. Deodată toate aceste zgomote au contenit. Pe coridor ardeau tuburile de sub tavan, o pată difuză de lumină cădea pe suprafața ușii, înaintea căreia așteptam cu dinții încleștați. Țineam strîns clanța, deși nu mă crezusem în stare s-o țin. O zmucitură puternică aproape că mi-a smuls-o din mîini, dar ușa nu s-a deschis, doar s-a zguduit și a prins să pîrîie îngrozitor. Înmărmurit, am dat drumul clanței și m-am tras îndărăt. Cu ușa aceea se petrecea ceva de necrezut. Placa ei de plastic se curbase ca și cum ar fi fost presată dinspre partea mea în adîncul camerei. Lacul i se desprindea în solzi mărunți, dezgolind oțelul canatului, care se îndoia tot mai mult. Deodată am înțeles : în loc să împingă ușa, care se deschidea spre coridor, Harey încerca s-o deschidă, trăgînd-o spre ea. Reflexul luminii s-a arcuit pe plasticul alb ca într-o oglindă concavă, s-a auzit un scrîșnet intens, și placa monolit, solicitată la limită, a crăpat. În același timp clanța, ruptă din montură, a căzut înăuntrul camerei. În orificiu au apărut imediat două mîini însîngerate, care, lăsînd dîre roșii pe plastic, trăgeau mai departe. Ușa s-a frînt în două, atîrnînd oblic în balamale, și o ființă aproape stacojie, cu o figură cadaverică, mi s-a aruncat la piept, înnecîndu-se de plîns.

Dacă n-aș fi fost paralizat de această priveliște, desigur că aș fi încercat s-o iau la goană. Harey respira convulsiv, lovindu-și fruntea de umărul meu, iar părul îi flutura zbuciumat. În clipa în care am cuprins-o, am simțit că-mi lunecă din brațe. Am readus-o în cabină, strecurîndu-mă pe lîngă aripa frîntă a ușii și am întins-o pe pat. Unghiile îi erau rupte și sîngerînde. Cînd și-a răsucit mîna, i-am văzut podul palmei sfîșiat pînă la carne. I-am cercetat fața : ochii larg deschiși, lipsiți de orice expresie, aveau priviri ce treceau dincolo de mine.

— Harey !

Mi-a răspuns cu un murmur nearticulat.

Mi-am apropiat degetul de ochiul ei. Pleoapa i s-a închis. M-am dus la dulăpiorul cu medicamente. Deodată patul a fîșîit. M-am întors. Harey se ridicase și-și privea îngrozită mîinile însîngerate.

— Kris, a gemut, eu... eu... ce mi s-a-ntîmplat ?

— Te-ai rănit cînd ai forțat ușa, am răspuns sec.

Simțeam ceva pe buze, mai cu seamă la cea de jos ; parcă-mi umblau pe ea niște furnici ; am strîns-o cu dinții.

Harey a privit o clipă frînturile de plastic zimțuite ce atîrnau de canat, apoi s-a uitat întrebător la mine. Bărbia a început să-i tremure. Vedeam efortul cu care încerca să-și stăpînească spaima.

Am tăiat fîșii de bandaj, am scos din dulăpior dezinfectantele și am revenit lîngă pat. Lucrurile din mîini mi-au alunecat brusc pe jos. Borcănașul de sticlă cu membrană gelatinoasă s-a spart, dar nu m-am aplecat ; nu mai era necesar.

I-am ridicat mîna. Un chenar subțire de sînge închegat îi mai împrejmuia unghiile, dar semnele traumatismului dispăruseră ; podul palmei era acoperit de o piele tînără, trandafirie, mai deschisă la culoare decît cea învecinată. De altfel cicatricea devenea în mod vizibil tot mai palidă.

M-am așezat lîngă ea, mîngîindu-i obrajii și străduindu-mă să zîmbesc, ceea ce însă nu sînt sigur că mi-a reușit.

— De ce ai făcut asta, Harey ?

— Nu. Asta... eu?

A arătat cu ochii spre ușă.

— Da. Nu ți-aduci aminte?

— Nu. Adică am observat că nu ești aici, m-am speriat îngrozitor și...

— Și ce?

— Am început să te caut, m-am gîndit că poate ești în baie...

Abia acum am observat că dulapul era complet dat la o parte, iar draperia din fața intrării în baie era smulsă.

— Dar pe urmă?

— Am alergat spre ușă.

— Și?

— Nu mai țin minte. S-a-ntîmplat ceva?

— Ce s-a-ntîmplat?

— Nu știu.

— Dar ce-ți amintești? Ce s-a-ntîmplat după aceea?

— Ședeam pe pat.

— Dar că te-am adus aici nu-ți aduci aminte?

Șovăia. Colțurile gurii i s-au lăsat în jos, fața îi era încordată.

— Parcă... Poate... Eu însămi nu mai știu.

Și-a coborît picioarele pe dușumea și s-a culcat. S-a apropiat de ușa spartă.

— Kris!

Am cuprins-o de umeri pe la spate. Tremura. Deodată s-a întors spre mine și mi-a căutat privirea.

— Kris! a șoptit. Kris!

— Liniștește-te.

— Kris... n-am cumva epilepsie?

— Epilepsie... o, Doamne! Îmi venea să rîd. Da' de unde, dragă. E pur și simplu ușa, știi, aici sînt... hm! asemenea uși.

Am părăsit camera în momentul în care chiurasa exterioară a descoperit cu un scrîșnet prelung fereastra, iar discul solar s-a văzut coborînd spre ocean.

M-am îndreptat spre chicineta-bucătărie aflată la capătul celălalt al coridorului. Trebăluiam împreună cu Harey, cotrobăind prin dulapuri și frigidere. Curînd mi-am dat seama că nu se prea pricepea la gătit și că altceva decît să deschidă cutiile de conserve nu știa, adică exact ca și mine. Am înghițit conținutul a două asemenea cutii și am băut mai multe căni de cafea. Și Harey a mîncat, dar așa cum o fac uneori copiii care nu vor să-i supere pe cei vîrstnici, poate nu chiar în silă, dar mecanic și indiferent.

Ne-am îndreptat apoi spre o mică sală pentru intervenții chirurgicale aflată lîngă cabina-radio. Aveam un anumit plan. Instalînd-o pe Harey într-un fotoliu-pat și scoțînd din sterilizator o seringă și acele necesare i-am spus că vreau s-o examinez pentru orice eventualitate. Luam aproape orbește lucrurile de care aveam nevoie, atît de bine fuseserăm antrenați în copia de pe Pămînt a stației. I-am luat lui Harey din deget o picătură de sînge pe care am întins-o pe lamelă, am uscat-o în exhaustor și am metalizat-o cu ioni de argint în vid avansat.

Realitatea activității mele avea asupră-mi un efect liniștitor. Așezată pe pernele fotoliului desfăcut, Harey se uita cu atenție la mulțimea aparatelor ce înțesau sălița de operații.

Liniştea a fost întreruptă de semnalul de apel al telefonului interior. Am ridicat receptorul.

— Kelvin, am spus. Nu-mi luam ochii de pe Harey, care de la o vreme devenise apatică, parcă epuizată de întîmplările ultimelor ore.

— Eşti în sala de operaţii ? În sfîrşit ! s-a auzit glasul lui Snaut ca într-un oftat de uşurare. Aşteptam cu receptorul strîns lipit de ureche. Ai un „musafir", nu ?

— Da.

— Şi eşti ocupat ?

— Da.

— Vreo analiză, hm ?

— Dar ce ? Ai vrea să joci o partidă de şah ?

— Mai las-o, Kelvin. Sartorius vrea să te vadă, adică vrea să ne vadă.

— Asta-i o noutate, am replicat surprins. Dar ce-i cu... m-am întrerupt şi am adăugat : Ce, este singur ?

— Nu. M-am exprimat greşit, vrea să discute cu noi. Ne vom lega prin videofon, dar vom acoperi ecranele.

— Da ? ! Atunci de ce nu mi-a telefonat el însuşi ? Îi e ruşine ?

— Oarecum, a mormăit nedesluşit Snaut. Aşadar, cum rămîne ?

— Să stabilim deci cînd ? Să zicem, după o oră. Bine ?

— Bine.

Doar faţa i-am văzut-o cercetîndu-mă curios pe ecran, pentru ca după o clipă să şi fie perturbată de brumul uşor al curentului electric.

În sfîrşit m-a întrebat după o oarecare şovăire :

— Cum îţi merge ?

— Destul de bine. Dar ţie ?

— Mai puţin bine, cred. N-aş putea cumva să te... ?

— Vrei să mă vizitezi, am ghicit. Am aruncat peste umăr o privire către Harey. Îşi culcase capul pe pernă şi stătea aşa, întinsă, picior peste picior, zvîrlind cu un gest plictisit bila argintie, care atîrna la capătul lanţului fixat de speteaza fotoliului.

— Lasă aia, auzi ? Las-o ! mi-a parvenit glasul ridicat al lui Snaut. I-am văzut pe ecran profilul. Altceva n-am mai reuşit să aud, căci acoperise cu mîna microfonul, dar îi vedeam buzele care i se mişcau. Nu, nu pot veni, a încheiat precipitat. Poate mai tîrziu. Aşadar, peste o oră. Ecranul s-a stins. Am atîrnat receptorul.

— Cine era ? m-a întrebat cu indiferenţă Harey.

— Unul, Snaut... cibernetician. Nu-l cunoşti.

— Mult o să mai dureze asta ?

— De ce ? Te plictiseşti ? am întrebat-o.

Am introdus primul preparat din serie în caseta microscopului neutrinic şi am apăsat pe rînd butoanele colorate ale sistemului de conectare. Cîmpurile de forţă au început să zumzăie surd.

— Aici nu există prea multe distracţii, iar dacă modesta mea societate nu-ţi este suficientă, nu-ţi va fi de loc plăcut, am spus, prelungind anume pauzele dintre cuvinte ; în acelaşi timp, am potrivit ocularul microscopului şi mi-am afundat ochii în alveola moale de gumă. Harey mi-a răspuns ceva, dar n-o mai ascultam.

Vedeam de sus, într-un racourci abrupt, un uriaş pustiu inundat de o strălucire argintie. Peisajul era înţesat de mici bolovani

ovali și netezi, pe alocuri crăpați și erodați, parcă învăluiți de un abur. Fără să-mi ridic ochii de pe ocular, am mărit puterea de rezoluție a microscopului. În timp ce pătrundeam și mai adînc în cîmpul vizual ce pîlpîia argintiu, mișcam cu mîna stîngă reglorul mesei ; în momentul în care o hematie izolată, ca o piatră singuratică, s-a aflat la încrucișarea celor patru fire negre, am sporit gradul de mărire. Am avut impresia că obiectivul cade în picaj peste eritrocitul ca un disc concav, care și luase forma unui circ de crater stîncos, cu umbre negre și ascuțite pe adînciturile marginii inelare. Această creastă, dințată de depunerile cristalizate ale ionilor de argint, mi-a fugit dincolo de hotarele obiectivului. S-au ivit contururile difuze, parcă topite sau privite printr-o apă opalizantă, ale încolăcitelor lanțuri de proteine ; vizînd una dintre verigile lanțului, am continuat să apăs încet pîrghia de mărire, așteptînd să apară dintr-un moment în altul limita acestei călătorii în profunzime. Umbra turtită a unei molecule ce umplea întregul ocular s-a conturat tot mai clar.

Nu s-a-ntîmplat însă nimic din ceea ce prevăzusem. Ar fi trebuit să văd atomii pulsînd în norul lor electronic, dar nu-i zăream nicăieri. Ecranul strălucea într-un argintiu imaculat. Am împins pîrghia pînă la capăt. Zumzetul s-a intensificat amenințător, dar nici acum n-am văzut nimic. Un semnal strident ce se repeta într-una mă înștiința că aparatul este suprasolicitat. M-am mai uitat o dată în vidul argintiu și am deconectat microscopul.

M-am întors spre Harey. Tocmai atunci își întredeschidea gura într-un căscat pe care l-a preschimbat abil într-un zîmbet.

— Cum stau lucrurile ? m-a întrebat.

— Foarte bine, am răspuns. Cred că... nici nu poate fi mai bine.

Mă uitam la ea și din nou am simțit acea furnicătură la buza inferioară. Ce se-ntîmpla la urma urmei cu acest trup, aparent atît de fragil și delicat, dar de fapt indestructibil ? Cum de se putea ca, la limitele adîncurilor lui, să nu fie alcătuit din nimic ? Am lovit cu pumnul în corpul cilindric al microscopului. Poate se defectase ceva... Poate că nu focalizau cîmpurile... Dar nu... știam că aparatura funcționa perfect. Am coborît de-a lungul tuturor nivelelor : celule, conglomerate proteice, molecule. Toate arătau exact la fel ca miile de preparate pe care le examinasem. Ultimul pas în jos însă ducea spre nicăieri.

Am luat sînge din vena ei și l-am turnat într-un mic cilindru gradat. L-am împărțit în cîteva eprubete al căror conținut m-am apucat să-l analizez. Această treabă mi-a luat mai multă vreme decît credeam, deoarece îmi cam pierdusem obișnuința. Reacțiile erau normale. Toate. Dar dacă...

Am picurat puțin acid peste mărgeaua roșie ; ea a început să fumege, și-a pierdut culoarea, s-a acoperit de o spumă murdară. Descompunere, denaturare. Mai departe, mai departe ! Am luat o pipetă. Cînd m-am întors spre eprubeta cu picătura de sînge, pipeta a fost cît pe-aci să-mi scape din mînă. Sub spuma murdară de pe fundul eprubetei reîncepea să crească un strat de un roșu intens. Sîngele, ars de acid, se regenera ! Dar era un nonsens ! O imposibilitate !

— Kris ! am auzit ca de la o mare distanță. Telefonul, Kris !

— Cee? A. da, mulțumesc.
Telefonul suna de mult, dar abia acum îl auzeam.
— Kelvin, am spus, ridicînd receptorul.
— Snaut. Am conectat linia, așa că putem acum discuta toți trei în același timp.
— Te salut, doctore Kelvin, s-a auzit vocea lui Sartorius bănuitoare, deși aparent stăpînită ; vorbea de parcă ar fi umblat pe o punte ce se clătina periculos.
— Omagiile mele, doctore, am răspuns. Voiam să rîd, dar nu eram sigur că motivele acestei stări de veselie îmi sînt suficient de clare ca să-i pot da curs liber. În fond, de cine aveam să rîd? Țineam ceva în mînă... eprubeta ; am agitat-o ; sîngele din ea se și coagulase... Ceea ce existase acolo cu o clipă mai înainte poate că nu era decît o iluzie...
— Aș fi vrut să prezint colegilor anumite chestiuni legate deee... fantome, îl auzeam și nu-mi venea să-l ascult pe Sartorius. Îmi făcea impresia că încearcă să-mi pătrundă în conștiință. Mă apăram împotriva acestui glas privind necontenit la eprubeta cu sînge.
— Să le numim corpuri F, a adăugat repede Snaut.
— Perfect.
Mijlocul videofonului era tăiat de o linie verticală ce indica recepționarea simultană a două canale. În cele două jumătăți ale ecranului ar fi trebuit să se afle fețele interlocutorilor mei. Ecranul era însă întunecat și doar un chenar incandescent, ce se contura în jurul cadrului, stătea mărturie că aparatele funcționează, dar ecranele celorlalți sînt acoperite.
— Fiecare dintre noi a efectuat diferite cercetări, am perceput din nou acea precauție în vocea fonfăită a lui Sartorius. O clipă de liniște. Poate ne vom împărtăși informațiile pe care le deținem, pentru ca apoi să vă pot aduce la cunoștință concluziile mele... N-ai vrea să începi dumneata, doctore Kelvin...?
— Eu? am bîiguit. Deodată am observat că sînt privit de Harey. Am pus pe masă eprubeta, dar atît de distrat încît s-a rostogolit pînă sub stelajele de sticlă, am tras spre mine cu piciorul un trepied înalt și m-am așezat pe el. Un moment am vrut să mă eschivez, dar, în mod surprinzător chiar și pentru mine, am răspuns :
— De acord. Un mic colocviu? Bine! N-am făcut aproape nimic, dar aș avea ce spune. Un preparat histologic și cîteva microreacții. Am impresia că... Pînă în clipa aceea n-aveam habar cum voi continua. Deodată, ca și cum aș fi avut o revelație, am urmat : Totul pare normal, dar nu-i decît un camuflaj, o mască. Într-un anumit sens ne aflăm înaintea unei supercopii : a unei reproduceri... mai perfecte decît chiar originalul. Cu alte cuvinte, dacă la om limita granulării, limita divizibilității structurale se oprește la atomi, aici survine un salt pînă la nivelul unor cărămizi subatomice.
— Stai, stai! Cum înțelegi asta? a întrebat Sartorius.
Snaut tăcea. Sau poate a lui era respirația accelerată ce se auzea în receptor? Harey și-a ridicat ochii spre mine. Mi-am dat seama de starea de surescitare în care mă aflam ; ultimele cuvinte aproape le strigasem. Calmîndu-mă puțin, m-am aplecat și mai

tare pe scaunul meu incomod și mi-am închis ochii. Cum mi-aş putea exprima gîndul?

— Elementul final de construcție al organismului nostru îl constituie atomii. În ceea ce privește corpurile F presupun că sînt alcătuite din unități mai mici decît atomii obișnuiți, cu mult mai mici

— Din mezoni...? a sugerat Sartorius. Nu era de loc contrariat.

— Nu, nu din mezoni... Ei ar putea fi văzuți. Puterea de rezoluție a aparatului de aici atinge zece la puterea minus douăzeci Angstromi, nu-i așa? Dar nici chiar la această limită nu se vede nimic; așadar, nu-i vorba de mezoni. Mai curînd de neutrini.

— Cum îți poți închipui una ca asta? grupările neutrinice sînt doar instabile...

— Nu știu. Nu sînt fizician. Poate că le stabilizează un cîmp de forță. Nu mă pricep la chestiile astea. În orice caz, dacă este așa cum spun, atunci materialul de construcție îl constituie particule de zece mii de ori mai mici decît atomii și încă nu-i totul! Dacă moleculele de proteine și celulele ar fi făcute direct din acești microatomi, ele ar trebui să fie corespunzător de mici. Și hematiile, și fermenții — totul, dar nu se-ntîmplă așa. De unde reiese că toate aceste proteine, celule, nuclei sînt doar o mască! Structura reală, care răspunde de... fiziologia „oaspetelui" este ascunsă mai profund...

— Dar, Kelvin...! l-am auzit pe Snaut aproape strigînd.

M-am întrerupt speriat. Am spus „oaspetelui"?! Da, dar Harey nu părea atentă. De altfel, tot n-ar fi înțeles. Privea pe fereastră, sprijinindu-și capul în mîini. Profilul ei delicat și pur se contura pe fondul zorilor învăpăiați. Receptorul tăcea, auzeam doar respirațiile îndepărtate.

— E ceva în ideea asta! a mormăit Snaut.

— Da, nu-i exclus, a adăugat Sartorius. Există totuși posibilitatea ca oceanul să nu fie alcătuit din ipoteticele particule ale lui Kelvin, ci din particule obișnuite.

— Poate este totuși capabil să le sintetizeze și pe celelalte, am remarcat. M-a cuprins o apatie. Discuția noastră nu era nici măcar ridicolă; era inutilă.

— Asta ar explica extrema lor rezistență, a murmurat Snaut. Și ritmul de regenerare. Chiar și energia și-o iau de acolo din adînc. N-au nevoie să mănînce; le ajunge să...

— Cer cuvîntul, a rostit Sartorius. Nu-l puteam suferi pe acest om. Măcar de-ar fi consecvent rolului pe care și l-a impus. Vreau să abordez problema motivării, a continuat. Din ce cauză au apărut corpurile F? În primul rînd însă trebuie să răspundem la întrebarea: ce sînt corpurile F? Ele nu sînt nici persoane și nici copii ale anumitor persoane, ci doar proiecții materializate a ceea ce conține creierul nostru privitor la persoana respectivă.

Reușita definiției m-a frapat. Deși antipatic, acest Sartorius nu era totuși prost.

— E bine, am adăugat. Așa s-ar și explica de ce au apărut astfel de pers... astfel de corpuri și nu altele. Au fost alese cele mai persistente urme ale memoriei, cele mai izolate dintre toate, deși, firește, nici una dintre ele nu poate fi complet separată; în cursul „copierii" au fost sau puteau fi incluse și alte reminiscențe

aflate întîmplător în apropiere. De aceea, „vizitatorul" știe cîteodată mai multe chiar decît ar fi putut să știe persoana autentică a cărei copie este...

— Kelvin ! a replicat din nou Snaut. M-a surprins faptul că numai el riposta la cuvintele mele imprudente. Celălalt părea să

nu se teamă de ele : oare indiferența lui Sartorius trebuia să-nsemne că „oaspetele" său era mai puțin inteligent decît „oaspetele" lui Snaut ? O clipă mi-a fulgerat prin minte imaginea unui pitic cretin ce-l persecuta pe savantul doctor Sartorius.

(CONTINUARE ÎN NUMĂRUL VIITOR)

În românește de

ADRIAN ROGOZ și TEOFIL ROLL

MIHAI
GEORGESCU

PHOENIX*

ALGORITM DRAMATIC

Cîmp cenuşiu, semiobscur, pe o planetă rătăcită, la marginea universului. Aproape de orizont, soarele artificial, palid şi rece. Cei doi exploratori astrali l-au aprins cu veacuri în urmă. Acum e pe cale de a se stinge. Terra, planeta leagăn, i-a uitat. Oamenii sînt la capătul puterii.

OMUL ALB: Blestemat fie ceasul...

OMUL NEGRU: Fiecare îşi poartă propriul său blestem. Îl înfrînge şi este înfrînt. Ne-am născut sub zodia veşnicelor căutări... Ascultă muzica tăcută a sferelor!... Cîntul speranţelor e aproape, foarte aproape...

OMUL ALB: La dracu muzica tăcută a sferelor! Şi cîntul speranţelor! N-aud nimic. Nu aud. Ne-au uitat...

OMUL NEGRU: Dacă viaţa noastră ar fi fost scurtă rămîneam acolo, pe Terra. La drum lung şi viaţa e lungă. E o lege. Renaştem din noi înşine, altfel n-am fi ajuns aici.

OMUL ALB: Trăim, trăim împotriva voinţei noastre. Pentru că aşa ne-au programat cei care ne-au uitat...

OMUL NEGRU: Nu ştim ce s-a întîmplat. Nu putem şti.

OMUL ALB: Au fost oare nimiciţi? Sau poate s-au nimicit singuri.

OMUL NEGRU: La plecarea noastră, Terra era condusă de înţelepţi, dar nu lipseau nebunii.

OMUL ALB: Pe Terra echilibrul e fragil. Totul e făcut din jumătăţi de adevăruri... Pînă şi văzduhul se clatină... Teama, teama nu fusese încă izgonită.

OMUL NEGRU: Erau prea mulţi cei care descopereau adevărul absolut. Prea mult absolut pentru o planetă măruntă... Oamenii se pot nimici cu propriile lor gînduri... Ţi-aminteşti? Unii îşi zvîrleau în cap bucăţi de adevăr. Adevărul absolut era greu de urnit. Norocul lor... Fii mai vesel, Nik...

OMUL ALB: La dracu! Nu mai sîntem fiii Terrei. Am devenit propriii noştri fii. În trei mii de ani am avut timp să fim de toate. Au dreptul să ne uite şi să-i uităm *(din ce în ce mai obosit)* Ce e acolo?... Pata aceea galbenă care moare?

OMUL NEGRU: E soarele nostru, Nik.

OMUL ALB: Hahaha... Soarele nostru! Soarele nostru! Ţi-aminteşti noaptea aceea strălucitoare? Candelabrul nesfîrşit care ne-a dogorit feţele atunci? Poate acela a fost soarele! Soarele nostru cel adevărat. O simplă novă! Devorîndu-se pe sine şi copiii săi: Terra,

* Lucrare citită la „Cenaclul marţienilor".

Marte, Venus, Saturn... Poate că trebuie să-i înţelegem şi să-i iertăm pe semenii noştri... Ambiţia, setea lor erau setea şi ambiţia soarelui. Incandescenţa lui curgea în vinele lor. De aceea şi noi sîntem aici... Nebuni... nebuni...

OMUL NEGRU : Nu... nu-i adevărat. Am calculat... Ţi-aminteşti. Candelabrul acela imens, care ne-a orbit, o clipă, nova aceea, n-a fost soarele nostru. Explozia a cutremurat constelaţia Lirei. Terra ne aşteaptă... Au să-şi amintească într-o zi...

OMUL ALB : Nu înţeleg... Şi pata aceea galbenă care moare?

OMUL NEGRU : E soarele nostru! Micul soare artificial. Noi i-am dat viaţă, pentru nevoile noastre, aici. Nu e soarele nostru, dar pîlpîie, luminează, încălzeşte şi ne aminteşte de Soarele adevărat, strălucitor şi depărtat care n-a murit. Mă auzi, Nik?

OMUL ALB : Te aud, prietene. Sînt obosit, foarte obosit... Părinţii noştri, fraţii noştri, copiii şi strănepoţii strănepoţilor noştri se odihnesc de mult... Şi noi... noi sîntem aici! Ţi-aminteşti, prietene? Dimineaţa aceea, cerul şi liniştea..., aerul şi gustul amar şi verde al pămîntului şi noi, noi, nemuritorii care plecam. Era de o mie de ori mai înţelept să fi murit. Să fi putut muri! Ne-am fi topit în pulberea stelară. Cîndva am fi coborît încet... încet şi ne-am fi aşternut acolo de unde am plecat... Sînt obosit...

OMUL NEGRU : E începutul ciclului tău de regenerare, renaşti din propria-ţi cenuşă. Nik, iartă-mă, dar tu ştii că aşa trebuie să se întîmple o dată la o sută de ani... Au calculat să nu ni se întîmple o dată... Unul dintre noi trebuie să fie puternic. Eu sînt lîngă tine, fratele tău...

OMUL ALB : Phoenix... Tu ştii, prietene, cine a fost Phoenix?

OMUL NEGRU : Pasărea aceea minunată, Nik, despre care vechii egipteni credeau că a trăit o jumătate de mileniu şi a murit aruncîndu-se în foc, pentru a renaşte din propria-i cenuşă.

OMUL ALB : Sînt obosit, prietene. Cenuşa mea nu mai poate renaşte... Poate că eu sînt Phoenix, fiul lui Amyntor, regele din Argos, prietenul lui Achilles. L-am întovărăşit pe erou la Troia şi pe fiul său Neoptolemus la întoarcere şi am murit pe drum fără a ajunge să-mi revăd patria...

OMUL NEGRU : Nik, tu nu poţi muri... Ştii bine. Tu eşti pasărea Phoenix...

OMUL ALB : Uiţi... uiţi, prietene. Soarele nostru, pata aceea galbenă, micul nostru soare pe care l-am atîrnat acolo sus, pe care l-am purtat după noi în haos, nu mai are putere şi pasărea Phoenix nu mai poate arde. Ciclul meu de regenerare s-a încheiat. Va trebui să rămîi singur.

OMUL NEGRU : Nu, Nik. Nu-i adevărat... nu poate fi adevărat. Tu eşti pasărea Phoenix şi soarele, soarele nostru, micul nostru soare nu şi-a istovit încă puterea... vino aici... Aşază-te în dreptul lui... Simţi? Smulge-i căldura, puterea!... Nu-i aşa, Nik, prietenul meu, te simţi mai bine, mai puternic.

OMUL ALB : Ne amăgim... Mă voi preface în pulbere stelară. Voi prefira lin faţa altor planete şi poate într-o zi voi ajunge acasă... Tu eşti puternic. Te vor găsi. Vor aduce plasma şi la vremea ciclului de regenerare tu vei fi pasărea Phoenix. Ochiul acela palid se va aprinde, va arde, va străluci şi îţi va da putere să te întorci.

OMUL NEGRU : Nik, tu, ești sufletul, mintea expediției noastre, conducătorul ei, tu ai întocmit hărțile... Marginile universului și începutul altor margini tu le-ai atins, tu le-ai gîndit. Trebuie... trebuie să trăiești !

OMUL ALB : Cum, prietene ?... Cum ?... Ochiul acela galben e neputincios. De unde pot sorbi puteri ? Am trăit prea mult, am învins timpul și spațiul. Dar ei ne-au uitat... Ne-au uitat. Nimic nu mă poate salva.

OMUL NEGRU : Nu-i adevărat ! Ochiul, ochiul acela galben ne-a dat putere veacuri de-a rîndul. El a fost izvorul vital, forța noastră de regenerare. E palid și neputincios pentru că inima lui a trecut în noi, în mine...

OMUL ALB : Prietene, să nu ne amăgim. Ne-au uitat. Soarele nostru e rupt din soarele lor. Știau, dar au uitat... Sau poate au murit. E rîndul nostru...

OMUL NEGRU : Nu-i adevărat. Simt, simt că nu poate fi adevărat. La marginea lumii numai simțurile noastre cunosc adevărurile. Vor veni.

OMUL ALB : Prea tîrziu, pentru că ochiul galben, soarele, jalnicul nostru soare va muri odată cu noi.

OMUL NEGRU : Nu va muri. Îi voi înapoia căldura pe care mi-a dat-o. Va fi din nou strălucitor și puternic. Atît de puternic încît îți va da viață. Și ciclul tău de regenerare se va împlini pînă la capăt.

OMUL ALB : Eu, eu sînt conducătorul expediției. Îți interzic asemenea gînduri... Nimeni nu-ți dă acest drept. Ai înțeles ?... Sper că m-ai înțeles.

OMUL NEGRU : Ești conducătorul expediției... Ai întocmit hărțile, marginile universului și începutul altor margini. Le-ai întipărit în mintea ei, numai acolo, pentru că numai acolo puteau fi păstrate mii de ani. Ai oare dreptul să le distrugi distrugîndu-te ?

OMUL ALB (la capătul puterii) : Nu e vina noastră. Ei ne-au uitat. Ne-au uitat ca pe niște simple unelte. Nu mai au nevoie... Poate ceea ce facem noi aici cu atîta trudă pot face ei acolo, simplu, fără să ridice măcar ochii spre stele... Sau poate Terra nu mai există...

OMUL NEGRU : Nu, Nik, tu nu poți muri. N-ai voie...

OMUL ALB : Nu mai am putere. Pentru că e împotriva firii să învingi timpul și spațiul. E răsplata propriei noastre răzvrătiri. Iată-mă și resemnat... E semnul istovirii, semnul morții... *(cuprins de neliniște)* Unde ești ? Unde ești tu, prietenul meu ?... Omule, întoarce-te ! Pentru numele lui dumnezeu, întoarce-te *(încearcă să se tîrască).* Nu trebuie ! N-ai dreptul... Eu sînt conducătorul... Întoarce-te ! E zadarnic. Înțelege-mă ! Zadarnic ! *(Ochiul galben se transformă într-un soare strălucitor. Omul alb se ridică. Fluxul vital îl cuprinde o clipă.)* Știam. E doar o amăgire. O simplă amăgire... Nu se va putea niciodată. Zadarnic, prietene. Ai uitat că sîntem în alte lumi. Alte legi, alte hotare. Pentru că toate au o limită în acest univers fără limite. *(Cu fața către lumina care moare)*... Ne vom preface în pulbere stelară. Vom prefira lin fața altor planete. Și poate într-o zi ne vom întoarce acasă...

VLADIMIR COLIN

DIALOGURI LITERAR-GALACTICE

(XI)

ICONOGRAFIA ANTICIPAȚIEI (2)

— Ei bine, spune Narmar, m-ai convins data trecută de faptul că — datorită criteriilor comerciale care cer promovarea naturalismului, a platitudinii, a prostului gust — în Apus s-au creat condiții defavorabile ilustrării lucrărilor de anticipație...

— E ceea ce întrucîtva mă consolează (dacă se poate spune așa) acum cînd mă pregătesc să-ți înfățișez situația de la noi. Și totuși parcă nu-mi vine să-mi iau inima în dinți.

— Omule, strigă înspăimîntat Narmar, vrei să-ți mănînci inima?

— Nu, nu, e numai o vorbă, așa... De mîncat au să mi-o mănînce alții! Vezi tu, e firesc ca unele fenomene tipice să se repete în istoria încercărilor de a comenta vizual literatura de anticipație. Și la noi maturizarea scriitorilor e pe punctul de a se desăvîrși înainte de ajungerea la maturitate a ilustratorilor, nici noi n-am putut eluda prelungirea „bolii copilăriei" de care suferă, incapacitatea lor de a descoperi marele secret al ilustrării, secretul unei autentice transpuneri vizuale: recompunerea substanței operei literare cu ajutorul mijloacelor specifice și nu absurda strădanie de a fotocopia niște ipotetice elemente de recuzită, ce rămîn în chip inevitabil puerile.

— Ca de obicei, presupun că-mi vei vorbi despre cîteva cazuri concrete.

— Mai bine nu, Narmar. Nefiind critic de artă, ar părea poate nepotrivită și prea cutezătoare încercarea mea de a stabili ierarhii de valoare și de-a dreptul obraznică aceea de a da note unor artiști ce se exercită într-un domeniu care, fără a-mi fi străin, nu e totuși cel al practicii mele.

— Atunci?

— Aș prefera să-ți explic de ce situația poate, de ce trebuie să fie mai bună la noi decît în Occident. Dacă un editor burghez ține să satisfacă gusturile înapoiate ale publicului căruia i se adresează, editorul socialist își propune să săvîrșească un act de cultură. Evident, nimeni nu poate ignora latura comercială a difuzării tipăriturilor, dar trebuie să contăm totodată pe recunoscuta sete de literatură a cititorului dintr-o țară ca a noastră, în care revoluția a spulberat barierele artificiale ce țineau departe de cultură nenumărați cititori virtuali. Astăzi, orice librar poate depune mărturie că o carte bună dispare din rafturi, n-aș spune *indiferent* de calitatea copertei, ci în *ciuda* unei eventuale coperte necorespunzătoare. Grafica de carte a făcut progrese incontestabile și nu ar fi vorba, în domeniul anticipației, decît de ajungerea din urmă a sectoarelor avansate, de renunțarea la copertele neartistice în favoarea

celor de calitate. Cititorul de literatură științifico-fantastică — și știm cît de diverse sînt cercurile din sînul cărora e recrutat — nu se deosebește de cititorul „în genere", citește în mod evident și altfel de literatură. Pentru ce să-l facem să ia cu neplăcere în mînă tocmai o carte menită să-i deschidă perspective noi, să-i stimuleze imaginația ? Și pentru ce să depărtăm de anticipație oamenii cu gustul format, pe care o prezentare grafică ades dubioasă îi îndeamnă să presupună că li se oferă — într-un ambalaj de mult compromis și compromițător — unul dintre produsele de sub-literatură pe care sînt obișnuiți să le evite ? Problema a devenit acum una a celor ce au un cuvînt de spus în sectorul editorial. Atîta vreme cît concepția asupra ilustrării literaturii de anticipație nu se va modifica, atîta vreme cît desenul nu va deveni comentariul inspirat al textului, dincolo de tot ce poate obnubila fantezia desenatorului, evident, mare lucru nu se va schimba. În acest caz, soluția editurii „Denoël", aceea de a se mulțumi cu o copertă neilustrată, apare net preferabilă. Dar pentru ce să renunțăm la aportul graficianului ? Avem în clipa de față o excelentă pleiadă de artiști preocupați de universul fantastic al simbolurilor, artiști ale căror căutări se apropie de căutările anticipației, chiar dacă nu se pot identifica întotdeauna cu ele. Și poate tocmai caracterul de cele mai multe ori neartistic al graficii anticipației i-a depărtat pînă acum de la o problematică în care și-ar putea recunoaște propriile tentative de a descifra adevărurile ascunse și aspirațiile epocii noastre. Căci, să nu ne ferim a spune lucrurilor pe nume, situația nesatisfăcătoare din acest domeniu al ilustrației a generat vizibila desconsiderare a posibilităților lui din partea unor artiști remarcabili. Cum să ne explicăm altfel faptul că Perahim, T. Nicorescu, H. Mavrodin, Ileana Bratu, N. Săftoiu, Fl. Niculin, H. Gutman sau L. Bardoczi, pentru a da numai cîteva nume, nu s-au simțit atrași de universul anticipației sau l-au considerat cumva „de sus" și nu s-au străduit să dea întotdeauna măsura reală a posibilităților lor, atunci cînd i-au explorat domeniul ? Alături de amatorii înzestrați, ca Duda Voivozeanu, ei ar fi totuși cei mai indicați pentru a insufla viață imaginilor ce ne bîntuie, aducînd artei de anticipație prestigiul la care are dreptul.

— De fapt, cum ar trebui să fie un desen de anticipație ?

— Ciudată întrebare, prietene. Nimeni nu intenționează să înlocuiască un șablon printr-un alt șablon, propunînd o manieră decretată drept singura cu putință. Totul se reduce la o renunțare și la o acceptare, la reconsiderarea concepției privitoare la ilustrarea unui text. Căci „tehnica" ilustrării e aceeași, indiferent de natura acestuia. Presupunînd scrieri de valoare egală, nu văd pentru ce romanul cutărui scriitor contemporan (chiar mediocru) se poate bucura de favoarea unor ilustrații demne de a figura în oricare expoziție de grafică, în vreme ce romanul de anticipație al colegului său trebuie „însemnat" printr-o copertă pe măsura celor ce apăreau în colecția „celor 15 lei", pe care întîmplător am pomenit-o în dialogul nostru de data trecută. E timpul să privim ilustrația cu seriozitate, e timpul să înțelegem că ilustrația trebuie să sugereze mișcarea ideilor, mesajul cărții, și nu să aducă pe primul plan accesoriile, recuzita care nu reprezintă decît pretextul, punctul de plecare al veritabilei construcții spirituale. Oare bogăția interiorului unei încăperi de muzeu poate fi sugerată prin desenul cu ambiții fotografice al pragului sau al pereților ? Cînd pînă și ambalajele produselor comerciale — pentru a nu mai vorbi despre panourile publicitare ca și despre afișele ce vestesc spectacolele cinematografice sau teatrale — tind să

ţină pasul cu nivelul general al evoluţiei artelor (şi e vorba, în cazul produselor comerciale, de bunuri de consum, de elemente de cea mai concretă realitate) — dincolo de fericite excepţii — cît timp vom menţine platitudinea în ilustrarea unei literaturi prin excelenţă vizionară, generatoare de simboluri, consacrată fascinantului „joc al ielelor" ?

— Prietene, iartă-mă că te întrerup, dar nu mie se cuvine să-mi adresezi asemenea patetice întrebări. În ce ne priveşte, pe Circa problema a fost demult rezolvată.

— Ilustraţiile... ?

— Au fost eliminate. De vreo două mii de ani cărţile noastre sînt imprimate pe benzi magnetice. Pe marginile benzilor au fost înregistrate nişte semne de natură specială, care îngăduie fiecărui ascultător compunerea unor imagini pe măsura preferinţelor sale. De două mii de ani toată lumea e mulţumită.

Poate fi ironic un simplu declic ? De două mii de ani... Încă două mii de ani ? Pentru numele Anticipaţiei, tovarăşi directori, directori-adjuncţi, redactori-şefi, redactori-şefi de secţie, redactori principali, redactori-redactori şi tehnoredactori, anticipaţi, rogu-vă, şi voi, dovediţi că nu ne-aţi citit degeaba ! Mi-e ruşine de Narmar...

Din partea redacţiei

Nu vrem să polemizăm nici cu Vladimir Colin şi nici cu interlocutorul său extraterestru. Socotim că părerile lor, chiar dacă nu coincid întru totul cu acelea ale noastre, sînt interesante şi pot sluji drept preludiu unei dezbateri legate de ilustraţia ştiinţifico-fantastică, domeniu, de altfel, virgin pentru criticii plastici. Considerăm, de asemenea, că aprecierile lui Vladimir Colin, om de gust, informat în geografia picturii şi, desigur, însufleţit de cele mai sincere sentimente cu privire la dezvoltarea desenului anticipativ, vor stimula pe ilustratorii noştri să-şi sporească exigenţele şi să descopere zone originale în care atît criteriile artei, cît şi dorinţele publicului să fie satisfăcute. E drept că dezideratul nostru nu va fi realizat uşor. Arta autentică, mai ales cea plastică a zilelor noastre, consacră o ruptură cu imaginea milenară a privitorului de „frumos" (însăşi noţiunea de frumos poate fi îndelung discutată prin prisma în care ştiinţa concepe azi obiectele teratologice, monstruozităţile naturale sau în lumina spectrală a viziunii noastre despre extratereştri şi mutanţi). Pe de altă parte, ilustraţia literaturii de anticipaţie, oricît ar dori autorii ei să-i extindă gama vibraţiilor fantastice, nu poate ignora gustul micilor sau al încă foarte tinerilor cititori, gust fascinat încă (iar acest încă nu va ţine oare cît va exista şi pictura figurativă ?) de iluzia redării realităţii. Iată de ce, după opinia noastră, există în dialogul Colin-Narmar un anumit exces în modul în care e depistat „pompierismul", deşi autorul „Cetăţii morţilor" se fereşte să dea reţete. Orice verdict estetic al unui om este însă prin natura lui învăluit în haloul unui subiectivism. O generaţie se poate înşela asupra unui artist. Van Gogh a murit aproape necunoscut. Zeci de ani au trecut de la moartea lui Bach pînă ce acesta a fost redescoperit şi recunoscut drept titan al muzicii. Şi totuşi Shakespeare a fost glorios în timpul vieţii, ceea ce n-a împiedicat să fie hulit după moarte, o vreme uitat şi din nou ridicat la rangul de împărat al literaturii. În ciuda acestor stranii avataruri, valorile autentice au cele mai mari şanse să se cearnă cu ajutorul publicului (adică prin proba unei epoci) şi al timpului (care reprezintă, am spune, o evidenţiere prin defazarea unor concepţii).

Întrucît primul factor — publicul — este imediat abordabil, le adresăm pe această cale cititorilor Colecţiei rugămintea să ne comunice părerile lor în privinţa copertelor care vor apărea de acum înainte.

GHENNADI GOR (U. R. S. S.)

De ce am ales genul ştiinţifico-fantastic?

Întrebarea nu e chiar aşa de simplă cum pare a fi şi sper că cititorul nu-mi va reproşa că eu caut răspunsul nu atît în biografia mea interioară cît în istoria şi specificul acestui gen prea puţin studiat, precum şi în istoria romanului contemporan.

Scriitorul modern vede limpede că omul nu e numai o fiinţă preocupată de condiţiile de viaţă, ci şi una emoţional-psihologică. Dezvăluind cu mijloace artistice esenţa umană, nu e cu putinţă să uităm că omul este înainte de toate o fiinţă social-etică şi în afară de asta şi o făptură cosmică.

Acest aspect cosmic, acest element nou în înţelegerea omului l-a simţit cu toată acuitatea scriitorul de anticipaţie Herbert Wells, iar mai înainte Feodor Dostoievski. În convorbirea lui Ivan Karamazov cu diavolul, în subtextul acestei simfonii artistice cu multe straturi şi cu multe nuanţe de sens, marele scriitor a atins şi tema cosmică, prevăzînd parcă şi fizica relativistă, şi mecanica cuantică, şi caracterul extrem de paradoxal al gîndirii tehnice-ştiinţifice din zilele noastre.

Şi Thomas Mann a privit adesea omul prin prisma filozofiei ştiinţelor naturale moderne, deschizînd parcă în ţesătura deasă şi plină de viaţă a romanului un ochi ba spre lumea fără fund a Universului în evoluţie, ba spre tainele microcosmosului, ba spre enigma antropogenezei.

Pînă şi Joyce, altminteri atît de depărtat de ştiinţele pozitive, aproape în fiecare frază din „Ulysse" suceşte şi răsuceşte în aşa fel lumea, obiectul analizat, încît ajunge să examineze toate aspectele şi nuanţele cu atenţia unui morfolog, bizară la un artist.

Ştiinţa a pătruns, fără ca lucrul acesta să-l observe nici istoriografii literari, nici chiar scriitorii, în sanctuarul procesului literar, înnoind şi împrospătînd modul tradiţional de a vedea lumea şi omul.

Literatura ştiinţifico-fantastică, în cele mai bune şi mai înalte manifestări ale ei, a apărut din necesitatea stringentă de a înţelege sub aspect artistic noul pe care l-a adus ştiinţa în lumea contemporană, ca şi din tendinţa imperioasă de a distruge discrepanţa dintre lume şi om, ca fiinţă emoţională şi psihologică. Anticipaţia contemporană a apărut cu această nouă concepţie despre om şi problemele sale. Dar pentru asta ea a trebuit să învingă o piedică, o dificultate peste care numai puţini scriitori au ştiut să treacă. Logica cunoaşterii ştiinţifice se deosebeşte mult de lo-

gica artei: suplă, aidoma vieții. Adeseori cad victimă neînțelegerii specificului logicii artistice acei scriitori de anticipație care privesc acest gen nou ca pe un fel de hibrid, ca pe un amestec mecanic de beletristică și știință. Această nuanță popularizatoare, naivă și uneori primitivă, evidentă în lucrările unor autori certați cu măiestria artistică, îl îndepărta uneori pe cititorul exigent, făvînd din producțiile acestui nou gen o lectură mai ales a adolescenților nepretențioși. Și numai în vremea noastră (în deceniile al 6-lea și al 7-lea) în genul științifico-fantastic s-a produs o revoluție care a modificat considerabil specificul și caracterul genului. Continuînd tradițiile de un înalt nivel artistic și autentic intelectuale ale lui Wells, au apărut scriitori remarcabili ca Bradbury, frații Strugațki, Efremov, Lem și alții, care au înțeles că literatura științifico-fantastică e înainte de toate artă și au scris romane, nuvele și povestiri pe deplin artistice și originale.

Dacă nu-l punem la socoteală pe Wells, marele pionier, abia în ultimii ani a apărut o literatură de anticipație principial nouă, care nu merge în coada prozei beletristice, ca pînă de curînd, ci alături de ea și adesea chiar înaintea ei, propunîndu-și o nouă sarcină, aceea de a înțelege omul ca pe un stăpîn potențial al lumii, ca pe o încununare a evoluției naturii, nu ca pe un moment accidental din istoria Universului, ci ca pe ceva necesar și important.

Optimismul inteligent și complex al literaturii de anticipație, concordanța ei spirituală cu lumea interioară a omului contemporan îi și fac farmecul literar-artistic și moral-intelectual.

Am răspuns oare la întrebarea de ce am devenit scriitor de anticipație? Am impresia că am răspuns. Dar pentru ca răspunsul meu să pară convingător e necesar să ating măcar pe scurt o temă căreia eu i-am dat multă atenție în opera mea.

Omul secolelor XVIII și XIX era în toate privințele un om al Pămîntului. Patosul său, respectul pe care și-l purta se întemeiau în considerabilă măsură pe obiectul cuceririi geografice a spațiului terestru. Științele preferate ale tineretului erau geografia și etnologia. Și dacă în secolul XVIII omul cu predispoziții romantice visa un dialog cu un locuitor enigmatic al unui continent neexplorat, azi pare posibil un dialog între rațiunea terestră și rațiunea unei alte planete.

Înțelegînd această problemă — a contactului dintre civilizații de pe planete diferite —, scriitorul și cititorul văd lumea într-un fel nou, proaspăt și original. Lumea se înfățișează altfel, neobișnuită, ca și cînd spațiile necuprinse ar prinde viață. Se pune întrebarea dacă e chiar atît de important ca acest contact dintre civilizațiile de pe planete diferite să se producă, de vreme ce omenirea a trăit sute de mii de ani în „singurătate“, fără a simți necesitatea acestui contact? Da, odinioară asemenea probleme îi preocupau prea puțin pe oameni, iar acum ele îi frămîntă pe mulți. De ce? Pentru că omul și-a dat seama că el este însăși evoluția Universului, evoluția care a deschis ochii și a vorbit.

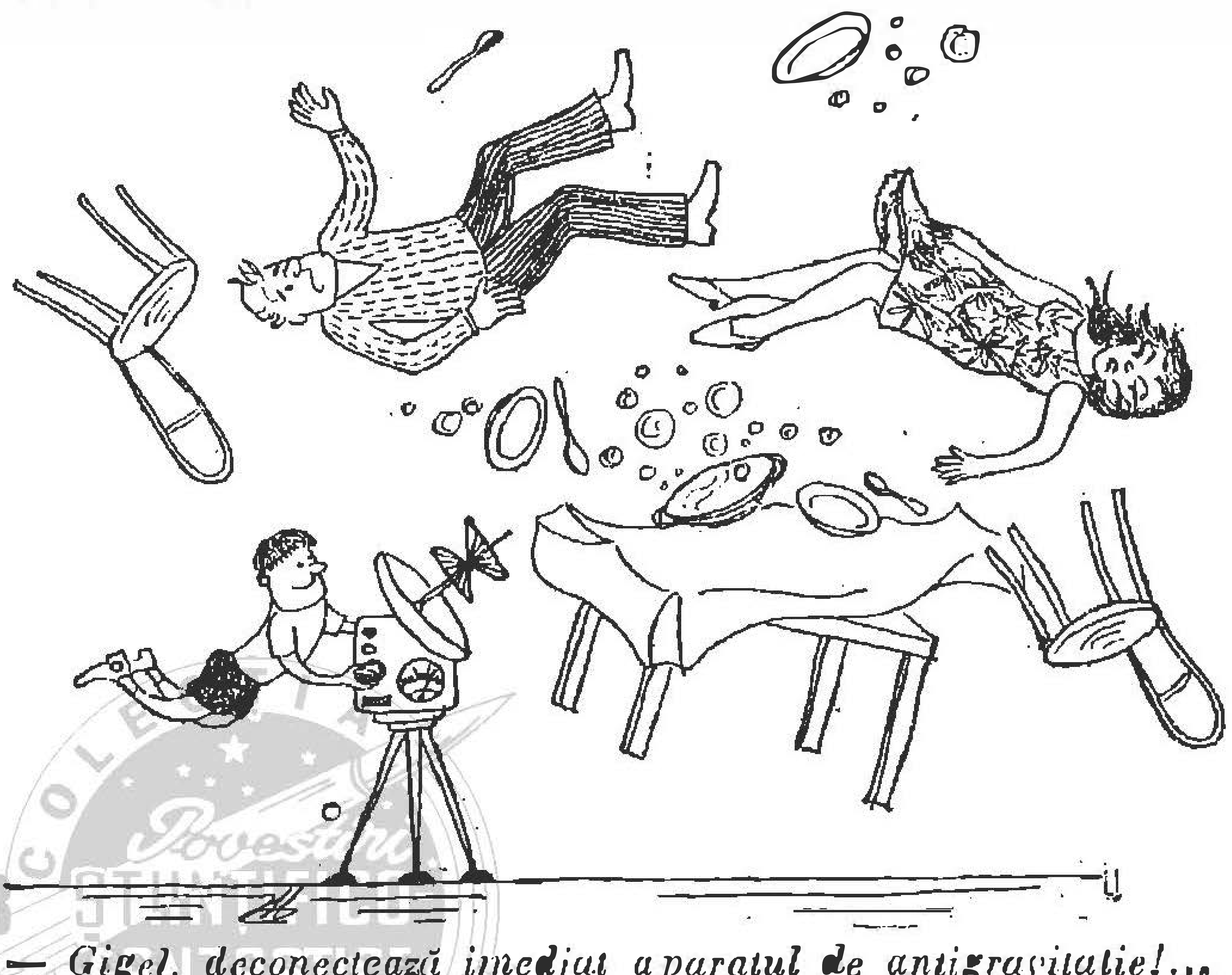
Visul legăturilor cosmice e înrudit cu dorința de a accelera procesul istoric și științific, de a arăta ceva principial deosebit de specificul terestru, de a vedea alte legi logice și gnoseologice. Acest vis al omului contemporan își găsește împlinirea ipotetică în romanul științifico-fantastic.

Cititorul a îndrăgit literatura de anticipație, văzînd în ea expresia unui nou romantism: romantismul cuceririi Cosmosului, și a însuși spiritului paradoxalei gîndiri științifice moderne. Dar între istoriografia literară și literatura de anticipație nu există aproape nici un contact. Literatura științifico-fantastică nu se află de loc pe picior de egalitate cu proza obișnuită, cu cea epică și cu cea psihologică. Nimeni nu-i învinuia pe Bunin sau pe Kuprin că alături de ei existau și lucrau Potapenko sau Boborîkin; în schimb, scriitori de talia lui Lem și Bradbury sînt nevoiți adesea să răspundă de existența producției meșteșugărești a unora dintre colegii lor lipsiți de exigență. Cauza e complexă. Beletristicii, care are o existență seculară, i se iartă numaidecît caracterul banal și stereotip, pe cîtă vreme noul gen e tratat într-un chip mai sever. De la romanul științifico-fantastic se pretinde ceea ce nu se așteaptă de la romanul tradițional: i se cere să dezvăluie elementul nou din om, legat de făgăduielile viitorului.

Literatura de anticipație este o linie avansată a gîndirii artistice contemporane. Or, scriitorul e dornic, firește, să stea în prima linie.

„Inostrannaia literatura" (nr. 1/1967)

UMOR de CONSTANTIN MIHAI

— Gigel, deconectează imediat aparatul de antigravitație!...

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii

2012

COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

CLUB

cpsf.info

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacţiile Ştiinţă şi tehnică
sau cei care au dat să continue CPSF, au reuşit, cu multă dăruire,
muncă şi cheltuială, aceşti entuziaşti.

Lor trebuie să le mulţumim pentru că avem acum posibilitatea
să (re)citim legendara Colecţie.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyliu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nld68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email şi reparăm greşeala)

DECEMBRIE 1967

PREȚUL 1 LEU | 41007